

ERÄNKÄVIJÄ

2021–2022

Toimittanut Jussi Soikkanen

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

VUODESTA
1952

Kannen kuva: Teemu Järvi
Ulkoasun suunnittelu: Timo Numminen
Taitto: Tarja Vanhanen / Aste Kirjat Oy

ISBN 978-951-1-39630-7
ISSN 1235-2357

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2021

SISÄLLYS

Lukijalle 6

Juha Mansikka-aho: Isän puhe 8

Harri Mattila: Pieni pilkkijä 16

Ari Tammilehto: Kevyt treeni 23

Timo Impiö: Tuuria 30

Reino Harinen: Hanhikairassa 36

Teppo Lampio: Villihanhet kiikarissa 40

Jere Malinen: Muutakin kuin kulttiriistaa 45

Jukka Saarinen: Suurten siipien suhinaa 53

Markku Myllylä: Fongaus – pienestäkin kalasta iso ilo 60

Markku Hirvonen: Kalakoira 72

Mikko Markkanen: Vihdoinkin 80

Anni Inkeri Karsikas: Muistojen metsästyssyys 86

Mirva Keränen: Eräänä kauniina kevätillana 91

Iiris Siukola: Sukupolvet yhdistävä hymy 96

Matti Mikkola: Isä ja poika 101

Ilmo Auno: Joulumetso 107

Hannu Latvajärvi: Kaldoaivin erämaassa kauan sitten 111

Outi Leinonen: Kota kutsuu 119

Mauri K. Tiilikainen: Träpperin taivas 124

Pentti Aaltonen: Päivän reissu kolmella yöpymisellä 136

LUKIJALLE

Erätarinat saavat usein aiheensa kotoisista metsistä. Se, missä kuljetaan ja minkälaiseen riistaan törmätään, synnyttää polut, joiden juonteita tarinat sitten seurailevat. Hankalien taipaleiden takana olevat riistamaat ja yllättävät sattumat ovat sytykettä kertomuksille. Harvoin kipinää ovat antamassa riistalinnut, mutta jos ovat, niin ne melkein aina ovat hanhia, metsähanhia.

Arka kaukaisten erämaalampien asukki loi haasteen, jonka vain taitavimmat jahtimiehet pystyivät ratkaisemaan repun täytteeksi. Hanhijahdeista syntyneitä tarinoita löytää liki jokaiselta suomalaisen eräkirjallisuuden vuosikymmeneltä. Kertomuksissa kuljetaan hyvin samantlaisia uria, vain kulloisenkin kirjoittajan persoonallinen ote luo tarinaan omaa vivahdettaan.

Hanhhet ovat muuttajia, niin metsä- kuin merihanhetkin. Ne viivähtävät täällä pohjoisessa vain pesintään ja jälkikasvun siiville saamiseen tarvittavan ajan. Metsästyskausi on lyhyt, joten on tartuttava hetkeen.

Muuttavien hanhien pyynnistä löytää vain harvoin mainintoja varhaisemmasta suomalaisesta eräkirjallisuudesta, ja jos löytää, niin ne ovat jahdissa sattumoisin vastaan tulleita yllätyksiä. Vielä vähemmän löytää mainintoja eri hanhilajeista, tundra-, sepel- tai kiljuhanhista, jotka muuttavat maamme yli.

Hanhikantojen hyvinvointi tuntuu huolettaneen metsästyksestä kirjoittavia liki yhtä kauan kuin jahdeistakin on kirjoitettu. *Eränkävijän* alkutaipaleella 1950-luvulla uumoiltiin maamme merihanhien katoavan kokonaan. Onneksi näin ei käynyt. Pari vuosikymmentä eteenpäin suojeltavien vuorossa olivat metsähanhet. Nyt näyttää siltä, että nämäkin tukitoimet ovat onnistuneet.

Samoihin aikoihin, kun metsähanhien kadosta alettiin puhua, hanhikantoja vahvistettiin uusilla tulokkailla, kanadanhanhilla. Niitä istutettiin hyvä joukko lounaiseen Suomeen. Naapurissamme Ruotsissa samaa työtä oli tehty tuolloin jo puoli vuosisataa ja maahan oli saatu näitä lintuja metsästystä kestävä kanta. Tänä päivänä kotoisiakin kanadanhanhia saa metsästää, mutta erätarinoihin asti niitä ei juuri vielä ole riittänyt.

Tänä päivänä, kun kaukaisimmatkin salolammet alkavat olla metsäteiden päässä, myös hanhijahdit ovat kokeneet muutoksia. Muuttavia hanhia on opittu käyttämään pelloilta. Se vaatii osaamista, sillä hanhet ovat muuttaessaankin arkoja ja tarkkoja lintuja.

Oman mausteensa tämän päivän hanhijahteihin ovat tuoneet myös valkoposkihanhet. Ne ovat rauhoitettuja, vaikkakin tänä päivänä runsaslukuisimpia maassamme tavattavia hanhia. Kansainvälistä kuten kotoistakin metsästyspolitiikkaa on aika ajoin vaikea ymmärtää.

Jussi Soikkanen

Sally
4/4/21

Isän puhe

JUHA MANSIKKA-AHO | KUVITUS SAKKE YRJÖLÄ

Ensimmäinen palkinto Eränkävijän kirjoituskilpailun metsästysarjassa

Marko löi auton peräluukun kiinni. Jämtlanninpystykorva katsoi kuljetushäkistään takaikkunan läpi miehiä, jotka vielä seisoskelivat auton ympärillä kuin jotain suunnitellen. Jussi oikoi kravattiaan ja pyyhki suorien housujen lahkeista koirankarvoja pois. Markon oranssi takki oli auki, lokakuun aamu oli lämmin.

– Päästät sen vain hakemaan siihen Hautakorven maastoon, siinä on käynyt mulla kamerassa koko syksyn hirviä. Emä ja tuplavasat, pari erikokoista sonnia ja yksinäinen, vasaton naaras. Kyllä siitä joku löytyy, Jussi ohjeisti vilkuillen samalla kelloaan ja kaivellen puvuntakin taskuja. Miehen oli selvästi vaikea olla, jotain tuntui olevan hukassa koko ajan.

– Saankohan minä sitä kiinni koko päivänä, kun ei oo isäntä matkassa, Marko epäili.

– No antaahan Elli kiinni tutulle miehelle, niin monta kertaa porukassa kuljettu, ja oothan sinä sil-

le useamman hirven ampunut. Koiran mielestä sinä oot melkein perheenjäsen, Jussi sanoi.

Marko naurahti, hyppäsi autoonsa ja ajoi pihatietä pois päin. Käsi heilahti vielä tervehdykseksi avoimesta sivuikkunasta. Kevyt pöly jäi leijumaan miltei tyyneen aamuilmaan. Jussi vilkaisi vielä kerran kelloaan, käveli sitten hänkin autolleen ja peruutti sen ulos katoksesta. Etupenkillä oli varavirtapankki ja puhelin, jonka näyttö oli päällä. Se seurasi reaaliajassa Markoa ja Elliä. Jussi ohjasi autoonsa kirkonkylää kohden. Vastaantulijoita ei ollut montaa.

Kirkon parkkipaikalla oli jo useampia autoja. Jussi peruutti Toyotansa siten, että keula oli valmiiksi kadulle päin. Hän nousi, oikoi pukuaan ja lähti astelemaan kohti kirkon ovia, joiden ympärille oli kerääntynyt väkeä. Annaa ei vielä näkynyt, mutta molemmat kaasot seisoivat portailla. Tai oikeammin näyttivät olevan koko ajan pikku liikkeessä. Taisi olla vaikeaa olla rauhassa. ►

Jussi nousi kiirehtimättä kirkon portaat ja liittyi väkijoukkoon. Kaikki tulivat vuorollaan tarjoamaan kättä. Muutama oudompikin oli joukossa. Niiden nimet eivät jääneet Jussin mieleen, vaikka hän koetti niitä myöhemmin muistella. Juhlaväki alkoi siirtyä hiljalleen kirkon penkkeihin yksitellen ja pienissä ryhmissä. Myös parkkipaikan suunnasta valui väkeä hiljalleen. Jussi jäi kirkon portaille odottelemaan. Puhelin piippasi taskussa. Se oli Marko, joka antoi tietoa hirviporukan WhatsApp-ryhmässä.

”Löytyi. Jäivät löytöhaukkuun, mutta väärälle puolen kuntarajaa.”

Jussi hymyili.

Antti tuli tyttöystävänsä kanssa portaita ylös. He pysähtyivät Jussin luo.

– Jännittääkö? Antti kysyi.

– No vähän, että pysyykö, Jussi vastasi arvoituksellisesti.

– Jaa mikä? Morsian vai sulhanen?

– Ei kun Ellillä on hirvet haukussa Toikkarinojan varressa. Saa nähä, ottavatko karkon, ja jos ottavat, niin menevätkö väärään suuntaan.

Antti räjähti nauramaan. Tyttöystävä katsoi vähän epätietoisena miehiä. Hän ei selvästikään tunnustanut tietävän miten olisi pitänyt suhtautua ja tyytyi sitten hymyilemään vähän vaivautuneesti.

– Eikö sullakaan ole parempaa miettimistä tänään? Antti hekotti.

– Monenlaista, mutta tämä on kyllä ihan kärkipäässä, Jussi vastasi.

Antti löi Jussia olalle ja lähti seuralaisensa kanssa kirkkoon. Mennessään hän näkyi puistelevan päätään. Musta Volvo pysähtyi kirkon portin pieleen. Anna nousi autosta ja lähti kävelemään pääovea kohden pukuaan samalla varoen. Jussi laskeutui portaat tyärtään vastaan ja halasi tätä.

– Sinä se oot koria ko kukka, hän sanoi.

Anna hymyili aurinkoisesti. Tuire tulla viipotti parkkipaikan suunnasta uusi miesystävänsä kannoillaan.

– Kas kun et ole edes myöhässä, Tuire kiirehti sanomaan.

Jussi ei vaivautunut vastaamaan. Hän tarttui Annaa käsipuolesta ja he nousivat portaat eteiseen odottamaan häämarssin alkusoittoa. Eteisen lasi-oven läpi Jussi näki sulhasen odottavan kirkon käytävän puolivälissä. Penkeissä istui paljon väkeä. Äänettömälle säädetty puhelin värähti taskussa samaan aikaan kun kirkon urut alkoivat pauhata Melartinin ”Prinsessa Ruususta”.

Riisin heittämisen aikana Jussi tarkasti viestit.

”Mikä tilanne?”

”Valunu 200 m vikasuuntaan.”

”En saa koiraa kutsumalla pois.”

”Meetkö antamaan karkon?”

”Yritän vielä koiraa kiinni.”

”Pidetään Mantereen tie passitettuna.”

”Jarkko ja Heikki menkää Sepon penkkatielle. Sami menee Toikkarin peltojen reunaan.”

Hääpari siirtyi autoon ja muu juhlaväki alkoi liikehtiä parkkipaikkaa kohden. Jussi nyppäsi Anttia takin hihasta.

– Lähe heittämään minut äkkiä Kivivedelle.

Antti katsoi hieman hämmästyneenä takaisin.

– Etkös sinä kuulu kanssa juhlaväkeen? Ja sulla ois se morsiamen isän puhe tuossa myöhemmin...

– No kyllä me siihen mennessä takaisin ollaan. Siinä on kaiken maailman kättelyt, ruokailut, kahvit ja höpinät sitä ennen. Ei tämän kokoinen väkijoukko ihan äkkiä syö. Käydään antamassa hätänen karkko, niin pojat saa ampua hirven Mantereessa.

Antti antoi autonsa avaimet tyttöystävälleen.

– Aja tuo juhlapaikalle, minä tulen kohta isän kanssa sen autolla.

Tyttö jäi katsomaan vielä enemmän hämmästyneenä Anttia, joka käveli morsiusparin autolle ja koputti takaikkunaan. Anna avasi lasin.

– Minä käytän isää pikaisesti Kivivedellä. Ellillä on hirvet Toikkarinojalla haukussa. Se käy töyttämässä ne omalle puolelle.

Vieressä istuvan sulhasen ilmeestä olisi saanut piirrettyä mainion karikatyyrin, mutta Anna ei osannut muuta kuin nauraa, vähän hermostuneesti tosin.

– Jos minulle olisi tämä tilanne kerrottu, niin olisin voinut lyödä vedon, että isä ”käy äkkiä vähän metällä”, hän sai viimein sanotuksi.

– Eikä sille vedolle olisi ollut tarjolla kovin hyviä kertoimia... Nähdään kohta, pikkusisko, Antti sanoi ja taputti Annaa olkapäälle.

Auto lähti hitaasti liikkeelle. Tuire pyörähti kuin myrskyn merkki Antin ja Jussin väliin. Miesystävä seurasi puhumattomana vähän matkan päässä.

– Mihin sinä oikein kuvittelet meneväsi, oman tyttären häät ja kaikkea. Koira se on taas selvästi perhettä tärkeämpi. Sinun piti se morsiamen isän puhekin pitää, mutta nyt olet jossakin puskassa silloin. Täytyy varmaan Teijon se puhe pitää... Tuire säkätti sellaisella nopeudella, että pikakirjoittajalla olisi ollut täysi työ saada edes osa paperille.

Jussi katsoi entistä vaimoaan niin tuimasti, että tämä lopetti kesken lauseen.

– Asia on niin, että minä olen nämä juhlat maksanut. Kokonaan. Ja minä jaan puheenvuorot. Se liimatukka ei sano sanaakaan minun tytön häissä, ellen minä ihan erikseen ja varta vasten halua joutain tietää. Onko tämä selvä?

Jussin sanat putoilivat hampaiden välistä matalalla äänellä ja sellaisella painotuksella, että Tuirella ei ollutkaan enää haluja jatkaa keskustelua. Hän nakkasi niskojaan ja lähti kävelemään nopealla, lyhyellä askeleella parkkipaikalla olevan auton suuntaan Teijon kävellessä perässä niska painuksissa.

Antti hyppäsi Jussin auton ratin taakse ja nosti kytkintä rivakasti. Maasturi nytkähti liikkeelle. Jussi napsautti auton VHF:n päälle ja avasi samalla puhelimeltaan tutkaohjelman. Koira ja hirvi olivat edelleen väärällä puolella kuntarajaa, pienessä liikkeessä miltei koko ajan, mutta suunta oli auttamattoman huono. Markon ääni kuului radiopuhelimesta.

– Tilanne muuttumaton. Sen verran on tietoa, että yksi hirvi on haukussa. Pääsin näkemään viilahdukselta, kun ylittivät ojalinjan.

– Marko mene passiin kuntarajalle veto-ojan varseen. Antti heittää minut Mantereen kautta koiran taakse, töyttään ne sieltä liikkeelle. Saadaan patti-tilanne puretuksi, Jussi selosti suunnitelmaansa radiopuhelimeen.

– Eikö sun pitäny olla sielä häissä? joku kuului utelevan.

– Minä oonkin, mutta nyt on semmonen force majeure, Jussi vastasi. – Moneltako se minun puhe oli? hän jatkoi Antille.

– Viideltä.

– Kolme tuntia aikaa, keritään vaikka miten hyvin, Jussi puhisi irrottaessaan kravattia ja jatkoi: – Tämä se on turha pukine, hiostaa mutta ei lämmitä!

Takapenkin jalkatilasta löytyi varsikengät, jotka Jussi vaihtoi matkan aikana pikkukenkien tilalle. Hän rullasi suorien housujen lahkeet kenkien varsien sisään ja laittoi kravatin hansikaslokeroon. Antti sompaili auton tuttuja maisemia myöten Jus-

sin neuvomaan paikkaan. Jussi nousi autosta ja avasi tavaratilan. Päällimmäisenä oli oranssi hirviliivi, sen alla asepuusi. Jussi puki liivin pikkutakin päälle ja otti kiväärin pusseineen selkäänsä. Lipas löytyi hirviliivin sivutaskusta ja radiopuhelin näkyi olevan valmiiksi rintataskussa. Jussi työnsi sen nappikuu-
lokkeen korvaansa.

– Oliko sulla kivääri peräkontissa? Häissä? Antti uteli aidosti ihmeissään.

– Muista että ollaan Pohjanmaalla, jollain voi olla puukko, Jussi kuittasi ja iski silmää.

– Taisit saakeli suunnitella koko homman jo etukäteen, Antti naurahti.

– No eikö sinustakin oo vähän vastuutonta mennä naimisiin hirvijahdin aloituspäivänä? Jussi kysyi ja jatkoi samalla: – Aja auto Koivunevan pistotien päähän. Näet minut ja koiran tutkasta, samaten Markon. Jos hirvi lähtee koiran edestä pohjoista kohti, kun pääsen lähemmäs, niin soita auton torvea niin saakelisti. Saatais ne käännettyä tuonne omalle puolelle. Voidaan sen jälkeen vaikka lähteä jatkamaan juhlia, Jussi ohjeisti poikaansa.

– Ja pitämään puhe.

– Varsinkin se.

Jussi katosi taimikon sekaan enempiä puhumatta. Antti pyöräytti auton ympäri käännytyspaikalla ja lähti ajamaan neuvottuun paikkaan.

Elli haukkui tiheässä korpikuusikossa ojanvarressa, lähellä kunnan rajaa. Jussi vilkuili puhelintaan. Hän näki ohjelmasta passi-
miesten paikat ja totesi, että omalla puolella oli hyvä passitus todennäköisillä kulkupaikoilla. Kun vain saisi tuon parivaljakon luvalliselle puolelle. Hirvi oli vähän levoton, se ei pysynyt pitkään haukussa yhdellä paikalla, vaan siirtyi tänä tällä. Elli seurasi, ja haukku alkoi aina uudestaan kiinteä-

nä heti, kun hirvi pysähtyi. Kunnon kissa–hiiri-leikkiä, Jussi mietti. Hän itse oli paremmalla puolella tuulta kuin varsinainen passiketju. Hirvi oli saanut varmasti vainun ainakin osasta miehiä eikä oikein halunnut ottaa suuntaa ketjua kohden, vaikka Marko oli käynyt jo aiemmin metelöimässä tien päässä.

Jussi kulki hiljaa ja varoen katkomasta oksia. Vaikka varsinaisesti hänen olisi kuulunut meluta, jotta hirvi lähtisi liikkeelle, niin jotenkin haukun läheisyyteen hiljaa meneminen oli niin selkärangassa, ettei siitä tavasta niin vain luovuttu. Vastaan tuli lähes läpipääsemättömän tiheä mäntytaimikko, joka jatkui satoja metrejä molempiin suuntiin. Jussi mietti hetken. Etelän puolelta kiertämällä olisi riski joutua tuulen päälle, ja jos hirvi siitä ottaisi karkon, se menisi takuuvarmasti vielä syvemmällä väärälle alueelle, kun hänen tällä hetkellä sulkemansa reitti olisi avoin. Pohjoisen kautta kiertämällä taas matkaa tulisi enemmän ja joutuisi ylittämään pari leveää ojaa. Vaihtoehtoja mielessään puntaroituaan Jussi päätyi menemään suoraan taimikon läpi silläkin uhalla, että meteliä syntyisi. Tai sitten puku rispaantuisi, mutta sitä ei normaalisti ollut tottunut pelkäämään.

Miltei kontallaan edeten mies lähestyi haukkua. Männyntaimia oli tiheässä, mutta maassa ei ollut juuri risuja. Tarkasti ja hitaasti pujottelemalla hän lähestyi haukkua. Iltapäivä oli lämmin ja hiki pyrki valumaan silmiin. Hän kuivasi kasvojaan puvuntakin hihaan. Taimikko loppui yllättäen ja metsä muuttui edessä ensiharvennetuksi kuusikoksi. Jussi huomasi olevansa kunnan rajalla. Äänettömästi hän sujautti kiväärin pois suojaussista, työnsi lippaan paikoilleen ja latasi Tikan. Suojapussi jäi maahan ja Jussi siirtyi niin hiljaa kuin osasi kuusikon reunaan. Haukku lakkasi, Jussi pidatti hengitystään.